

Handläggare: Ann Gardeström
Telefon: 08-50825411

Till socialtjänst- och
arbetsmarknadsnämnden

Revidering av riktlinjer för handläggning och dokumentation av barn och ungdomsärenden

1 bilaga

Förslag till beslut

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden godkänner för egen del föreslagna ändringar av riktlinjerna för handläggning och dokumentation av barn- och ungdomsärenden.
2. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden föreslår att kommunstyrelsen beslutar att anta förslaget att gälla för socialtjänsten i Stockholms stad.

Dag Helin

Fredrik Jurdell

Sammanfattning

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen har i kommunfullmäktiges budget för 2008 fått uppdraget att revidera riktlinjerna för handläggning och dokumentation av barn och ungdomsärenden. Orsaken till behovet av ändringar härrör från förändrad lagstiftning och från införandet av verksamhetssystemet BBIC (Barn behov i centrum). Barnuppdraget i Stockholm socialtjänst (BUSS) och stadens revisorer har också uppmärksammat vissa behov av förtydliganden främst när det gäller förhandsbedömningar och inledande av utredning. En hel del redaktionella förändringar har gjorts för att göra materialet mer lättöverskådligt.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens stab i samarbete med stadsledningskontorets juridiska avdelning.

Bakgrund

Stadens nu gällande riktlinjer antogs av kommunstyrelsen 2004-02-18 och har uppdaterats 2007-06-15. Förvaltningen har i kommunfullmäktiges budget för 2008 fått uppdraget att revidera riktlinjerna för handläggning och dokumentation av barn och ungdomsärenden.

Översikt över föreslagna förändringar

De största redaktionella förändringarna har skett i avsnittet om utredning. Alla begrepp och dokument som det hänvisas till i texten utgår från BBIC-systemet och följer utrednings- och dokumentationsprocessen enligt BBIC. BBIC-triangeln är inlagd på två ställen för ökad pedagogisk tydlighet och en formuläröversikt över alla BBIC-formulären är inlagd. Hela avsnittet om utredning har strukturerats om och lagts in redan efter de mer allmänna inledande avsnitten om barns rätt och socialnämndens skyldigheter. I förkommande fall hänvisas till socialstyrelsens handböcker, allmänna råd, tillämpningsföreskrifter och förordningar.

Adoption

I enlighet med socialtjänst- och arbetsmarknadsnämndens beslut 2009-03-19 föreslår förvaltningen förändringar i riktlinjerna så att fler barn i, eller inför, långvariga placeringar ska komma att övervägas för adoption. Vid en utredning av ett nyfött eller ännu ofött barn finns det skäl för socialtjänsten att i ett tidigt skede ställa frågan till föräldrarna om de kan tänka sig möjligheten att adoptera bort barnet som ett alternativ till en familjehemsplacering. Likaså finns det skäl att under placeringstiden, när det blir aktuellt med att överväga att flytta över vårdnaden till familjehemsföräldrarna, i vissa fall ställa frågan om adoption vore lämpligare. Med dagens lagstiftning är det barnets biologiska föräldrar som bestämmer om de vill adoptera bort sitt barn. I riktlinjerna har det inte uttryckts tidigare att socialtjänsten ska ställa frågan till föräldrarna utan initiativet har förväntats komma från föräldrarna. Det har i den svenska barnavården sedan lång tid varit inriktningen att arbeta för återförening av barn och föräldrar.

Föräldrarätten i svensk lagstiftning är mycket stark. Forskning har visat att kontinuitet och stabilitet för barnet ibland har fått stå tillbaka för föräldrarnas behov av att vara förälder. Debatten, forskningen och praktiken har alltmer gått mot att fokusera på barnets behov och i linje med detta se adoption som ett alternativ till familjehemsplacering i vissa fall. Ett led i att uppmuntra en sådan utveckling i Stockholm är att i föreliggande riktlinjer för handläggning se till att frågan kommer upp i ett tidigt skede när en placering av ett spädbarn övervägs (s. 46). I

det fortsatta arbetet i förvaltningen kommer också riktlinjerna för familjehemsvården att ses över och förändras. Ett ökat stöd till socialsekreterarna behöver utvecklas då det ställer nya krav på komplicerade etiska överväganden. Det får aldrig uppstå en situation där föräldrar i efterhand anklagar socialtjänsten för att ha blivit övertalade eller tvingade till att adoptera bort sitt barn.

Förhandsbedömningar

I avsnittet om utredningsmodellen finns också de förtydliganden som har efterfrågats av stadens revisorer (revisionsrapport nr 2009:6 "Anmälningar om barn och unga som riskerar att fara illa") rörande rutinerna för förhandsbedömning (s.21). Se även förvaltningens ärende till nämndens sammanträde april 2009 som gäller yttrande angående revisionsrapporten (dnr 1.6-0119-2009). Anvisningarna är skrivna i samråd med juridiska avdelningen och stadsarkivet. De innehåller en detaljerad beskrivning av hur handlingarna ska registreras och sparas. Där beskrivs också rutinerna för hur informationen ska delges nämnd eller utskott. Några stadsdelsnämnder har uttryckligen efterfrågat detaljerad information om anmälningar som inte har lett till utredning. Detta har lett till att man inom de stadsdelsförvaltningarna har skapat listor över dessa ställningstaganden vilket inte är förenligt med sekretesslagen. Informationen till nämnd/utskott kan endast ske genom redovisning av antalet ställningstaganden och anmälare under en viss tidsperiod vilket också tydliggörs i riktlinjerna. Med dagens regelsystem är det inte tillåtet att föra sökbara register över individer eller anmälningsorsaker. Den statliga Barnskyddsutredningens (Dir. 2007:168) betänkande som presenteras i juli 2009 kan komma med förslag på förändringar på detta område då det som idag är ett ställningstagande att inte inleda utredning istället kan bli ett beslut, som då kan och ska registreras. Om Barnskyddsutredningens betänkande inte leder till någon förändrad lagstiftning kan en tänkbar väg vara att socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden författar en formell begäran till Datainspektionen om att få registrera ställningstaganden att inte inleda utredning som gäller barn och unga i ett digitalt register.

När det gäller ungdomar som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld eller förtryck tydliggör riktlinjerna att socialtjänsten kan ha ett antal klagande samtal med den unga inom ramen för en förhandsbedömning utan att inleda utredning och kontakta vårdnadshavarna. Det är avgörande att klarlägga risken för hot och våld och behovet av skydd för den unga personen. Om man bedömer att den unga personen behöver omedelbart skydd måste man inleda utredning. I detta skede ska vårdnadshavarna underrättas och nämnden ta ställning till om vården kan ske frivilligt med bibehållet skydd för den unga eller om den måste ske med stöd av LVU.

Inleda utredning

Stadens revisorer har i ovan nämnda revisionsrapport kritiska synpunkter på stadens riktlinjer avseende handläggningen av anmälningar till socialtjänsten och menar att dessa behöver utvecklas för att ge ett bättre och mer entydigt stöd i handläggningsarbetet. Detta område har utretts i BUSS-utredningen, kapitel 6, ”Rättsäkerhet i myndighetsutövningen”. Riktlinjetexten har nu förtydligats i avsnittet ”Erbjudande om service” (s.22) så att det klart framgår att endast då man kan utesluta att det finns behov av skydd eller stöd direkt till ett barn kan hänvisa till service utan föregående utredning.

Brott mot barn

Ett helt nytt kapitel har lagts in där rutinerna vid handläggning av anmälningar om brott mot barn har förtydligats (s. 33). Handläggningen av anmälningar som rör misstanke om att ett barn är utsatt för fridskränkning, våld eller sexualbrott har tydliggjorts. Skillnaden mellan polisens utredning om brott och socialtjänstens utredning om barns behov av skydd och stöd klarläggs och den önskvärda strukturen för samverkan mellan polisen, åklagaren och socialtjänsten är beskriven. Socialtjänsten måste alltid ta ställning till om ett barn behöver skydd och ska inte invänta polis och åklagares bedömning men i möjligaste mån samverka med dem. Barncentrums medverkan bör påkallas för att underlätta samverkan. Barncentrum kan också stå till tjänst med konsultation vid misstanke om brott mot barn.

I detta kapitel finns också ett avsnitt om barn som upplever våld i hemmet och rutiner för handläggningen då den ena vårdnadshavaren behöver akut bistånd i form av skyddat boende. Hon kan i dessa fall ta med sig barnen vilket gör att den andra vårdnadshavaren inte får kännedom om var barnen vistas. Man bör alltid inleda utredning av barnen i de fall de kan ha bevittnat våld men barnens vistelseort kan sekretessbeläggas om den andra vårdnadshavaren kräver att få kännedom om deras vistelseort så att det skyddade boendet inte röjs.

Lagen om vård av unga (LVU)

De avsnitt som rör tvångsvård och de beslut som hänger samman med denna har förts samman och lagts in direkt efter kapitlet om brott mot barn (s.38).

Unga lagöverträdare

Det har under de senaste åren skett en mängd förändringar av lagstiftningen kring unga lagöverträdare, bl.a. har påföljdssystemet ändrats och två nya ungdomspåföljder har införts i form av ungdomstjänst och ungdomsvård (2007-01-01). Ändringar i lagstiftningen syftar bl.a. till att renodla vilka av socialtjänstens insatser inom påföljdssystemet för unga som ska tillgodose ett vårdbehov hos den enskilde ungdomen (ungdomsvård) och vilka som ska ha en

mer gränssättande funktion (ungdomstjänst). I 5 kap. 1 b § SoL har införts bestämmelser om att ungdomstjänst är en obligatorisk uppgift för kommunen.

Nya bestämmelser har införts i både SoL och LVU som ger möjlighet att utse en särskilt kvalificerad kontaktperson. Insatsen är tänkt att ge ett särskilt stöd till barn och ungdomar för att motverka risk för missbruk, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende. För att säkerställa att påföljden ungdomstjänst genomförs på ett likartat sätt i staden har ansvaret för verkställigheten lagts på förvaltningens enhet Stockholms Ungdomstjänst.

Medling infördes den 1 januari 2008 som en ny bestämmelse i SoL och ger kommunerna ett obligatoriskt ansvar att erbjuda medling med anledning brott. Medling är ingen straffrättslig åtgärd utan en metod för konfliktlösning som är tänkt att användas bl.a. vid brott mot person. Medling ska enligt de nya bestämmelserna för unga lagöverträdare ha en mer framträdande roll än tidigare och den unges vilja att delta vid medling ska beaktas särskilt vid beslut om åtalsunderlåtelse. Medlingssamordning sker i Stockholms stad i nära samverkan med de tre polismästardistrikten och ingår i stödcentrum för unga brottsoffer och tillhör organisatoriskt Maria Ungdomsenhet.

Genomförande

En av förvaltningens huvuduppgifter är att genomföra utbildningar till stadsdelsförvaltningarnas personal avseende riktlinjer i syfte att säkerställa likställigheten i staden. BUSS-utredningen kunde konstatera ett stort förbättringsbehov avseende likställigheten gällande i vilka situationer stadsdelsförvaltningarna inledde utredningar av barn och ungdomar som misstänktes fara illa. Förvaltningen planerar att redan i april 2009 genomföra en utbildningsomgång för nya socialsekreterare och gruppleddare som utreder barn och ungdomar då antalet nyanställda socialsekreterare är stort. Denna omgång kommer att bli en tvådagarskurs i avvaktan nämndens beslut avseende riktlinjerna. Under förutsättning att nämnden fattar beslut kommer det att under hösten genomföras längre, mer fördjupade riktlinjeutbildningar som ska erbjudas samtliga utredande socialsekreterare. Dessutom kommer alla gruppleddare som ansvarar för arbetet med utredningar av barn och ungdomar som riskerar att fara illa att erbjudas ett seminarium under maj 2009 för att förankra BUSS-utredningens resultat med de förtydliganden om förhandsbedömningar och inledande av utredning som föreslås i utredningen och riktlinjerna.

Bilaga: Förslag till reviderade riktlinjer för handläggning och dokumentation av barn och ungdomsärenden.